

MÜLTECİLERE YÖNELİK YEREL ENTEGRASYON POLİTİKALARINDA ÇOK DÜZEYLİ YÖNETİŞİM UYGULAMALARI

Büşra AYGÜN*

Fulya MEMİŞOĞLU**

ÖZ

Uluslararası göç bağlamında yerel entegrasyon küresel, ulusal ve yerel siyasette sıkça tartışılan konular arasında yer almaktadır. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi uyarınca mültecilere ev sahipliği yapan ülkeler tarafından tanınması öngörülen hukuki, sosyal, siyasi ve ekonomik haklar çerçevesi yerel entegrasyon politikalarıyla yakından ilişkili hale gelmiştir. Nitekim Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) mülteciler konusunda önerdiği gönüllü geri dönüş ve üçüncü ülkeye yerleştirme gibi kalıcı çözümlerin uygulamada sınırlı kalması, yerel entegrasyon dinamiklerinin anlaşılmasını önemli kılmaktadır. Son yıllarda uluslararası göçmenlerin yoğunlukla kentlerde yerel topluluklarla birlikte yaşaması, yerelleşmeye dayalı entegrasyon politikalarına dikkat çekerek, özellikle belediyeler gibi yerelde başlıca hizmet sağlayıcı aktörlerin bu süreçteki kritik rolünü ortaya koymaktadır. Belediyeler ise yerel entegrasyon politikalarında başarıya ulaşmak, diğer bir deyişle toplumun tüm bireylerine yönelik kültürel ve ekonomik fırsatları çeşitlendirilebilmek amacıyla mültecilere hizmet sağladıkları temel alanlarda yerel, ulusal ve küresel iş birlikleri geliştirmeye yönelmiştir. Bu çalışmanın temel amacı yerel entegrasyon politikalarının uygulanmasında çok düzeyli yönetim modelinin rolünü incelemektir. Bu bağlamda çalışma öncelikle yerel entegrasyon ve çok düzeyli yönetişime dair literatürde yer alan mevcut kavramsal tartışmalara değinmekte, belediyelerin yerel entegrasyon sürecindeki rolünü değerlendirmektedir. Çalışmada çok düzeyli yönetim modeli çerçevesinde geliştirilen yerel entegrasyon politikalarının olumlu katkılarına göstermek amacıyla Türkiye ve dünyada çeşitli belediyelerin iyi uygulama örneklerine yer verilmektedir.

Anahtar Kavramlar: Uluslararası Göç, Yerel Entegrasyon, Belediyeler, Çok Düzeyli Yönetişim.

Jel Kodları: Z00, Z18.

Atf Önerisi /Cited as (APA): Aygün, B. & Memişoğlu, F. (2021). Mültecilere yönelik yerel entegrasyon politikalarında çok düzeyli yönetim uygulamaları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (60)* 119-143, DOI: 10.18070/erciyesiibd.928175

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, busraygun@windowslive.com , <https://orcid.org/0000-0001-6084-7148>

** Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, fulyam@yildiz.edu.tr , <https://orcid.org/0000-0001-8113-813X>

Geliş/Received: 26.04.2021

Kabul/Accepted: 27.07.2021

IMPLEMENTATION OF MULTI-LEVEL GOVERNANCE IN THE CONTEXT OF LOCAL INTEGRATION POLICIES FOR REFUGEES

ABSTRACT

Local integration in the context of international migration has become a widely discussed subject in international, national and local politics. The legal, social, political and economic rights framework enshrined in the 1951 Refugee Convention are often materialised in the local integration policies adopted by host countries. Given that voluntary return and third country resettlement, the two other durable solutions recommended by the UN Refugee Agency (UNHCR), remain limited in implementation, understanding the dynamics of local integration becomes even more critical. As international migrants are increasingly settled in urban settings, integration policies become localised to a great extent, revealing the critical role of local service providers, municipalities in particular, within this process. In the meantime, municipalities resort to forming local, national and international partnerships in provision of services to refugees in their attempt to deliver successful local integration policies by diversifying cultural and economic opportunities for all their residents. The main purpose of this study is to investigate the role of multi-level governance model in the implementation of local integration policies. To this objective, it initially provides a review of the literature on local integration and multi-level governance while assessing the role of municipalities within this process. Furthermore, the study emphasises the positive contribution of multi-level governance model on integration policies by elaborating examples of good practice adopted by municipalities in Turkey and beyond.

Keywords: International Migration, Local Integration, Municipalities, Multi-level Governance.

JEL Codes: Z00, Z18.

GİRİŞ

Günümüz küresel, ulusal ve yerel siyasetinde sıkça tartışılan uluslararası göç konusu, devlet politikalarını çok yönlü etkileyen bir olgudur. Küreselleşmeyle birlikte dünya genelinde giderek artan ve çeşitlenen uluslararası göç hareketliliği, içinde bulunduğumuz çağın “göçler çağı” olarak nitelendirilmesine yol açmıştır (Castles ve Miller, 2008). Bu süreç aynı zamanda göçün güvenlik, insan hakları, asimilasyon, çokkültürlülük ve entegrasyon gibi konular bağlamında ele alınmasını beraberinde getirmiştir. Uluslararası göçmenler ise bu tartışmaların öznesi durumundadır. Yerleştikleri ülkeler ve kendi ülkeleri arasında oluşturdukları bağları da içeren iktisadi, siyasi ve toplumsal bir sürecin merkezinde yer almaktadırlar (Faist, 2003, s. 30).

Günümüzde uluslararası göçü karakterize eden temel eğilimlerden bir tanesi zorunlu göç hareketlerinde yaşanan artıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) 2019 Küresel Eğilimler Raporu'na göre, zorunlu olarak yerinden edilmiş kişi sayısı son on yılda 38,4 milyon artarak 2019 yılında 79,5 milyona yükselmiştir. Bu rakamın büyük çoğunluğunu ülke içinde yerinden edilmiş kişiler oluşturmakta olup (45,7 milyon), yaklaşık yüzde 30'unu (26 milyon) uluslararası koruma statüsü sağlanan mülteci ve sığınmacılar

oluşturmaktadır (United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2019).

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana zorunlu göçmen nüfusunun en yüksek seviyeye ulaşmış olması Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu'nun göçmen ve mülteci hareketlerine yönelik ilk defa bir zirve düzenlemesine yol açmış ve bu zirve neticesinde 'Mülteciler ve Göçmenler için New York Bildirisi' [New York Declaration for Refugees and Migrants] kabul edilmiştir (BM Genel Kurulu, 2016). Göçmen ve mültecilerin insan haklarına saygı duyulması, devletlerarası iş birliği ve sorumluluk paylaşım mekanizmalarının güçlendirilmesi gibi çeşitli konuların ele alındığı yaklaşık iki yıl süren çok taraflı müzakereler neticesinde, göç ve mültecilere ilişkin küresel ilkelerin belirlendiği iki farklı mutabakat Aralık 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 'Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat' [Global Compact on Safe, Orderly and Regular Migration] ve 'Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat' [Global Compact on Refugees] belgeleri hukuki açıdan bağlayıcı olmamalarına rağmen, göçe ilişkin uluslararası bir iş birliği çerçevesi ortaya koymaları adına yapılan önemli bir girişim olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda uluslararası göçün küresel politikalar gündeminde giderek önem kazanan bir alan haline geldiğini göstermektedir.

Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan vekalet savaşları, Afrika, Balkanlar ve Ortadoğu'daki siyasi karmaşalar (Betts, 2017) zorunlu göçe yönelik politikaların uluslararası göç çalışmaları kapsamında daha detaylı incelenmesine yol açmıştır. BMMYK mültecilerin korunmasına yönelik kalıcı çözümler olarak ülkelerine gönüllü geri dönüş, yeniden yerleştirilme ve ilk sığınma ülkesinde yerel entegrasyonu önermektedir (UNHCR, 2010). BMMYK'nın bu doğrultuda devletlere tavsiye amaçlı hazırladığı kılavuz belgelerinde ülkeler arası sorumluluk paylaşımı [responsibility sharing] ve uluslararası iş birliği mekanizmalarının güçlendirilmesi, mültecilerin kendi kendine yetebilmesi için politikalar geliştirilmesi gibi konulara vurgu yapılmaktadır (UNHCR, 2003; UNHCR, 2010). Gönüllü geri dönüş [voluntary repatriation], kişilerin kendi istekleriyle, menşe ülkelerine geri dönebilmeleri ve uluslararası korumadan tekrar faydalanabilmeleridir (UNHCR, 2018). Yeniden yerleştirme [resettlement] kişinin üçüncü bir ülkeye yeniden yerleştirilmesidir. 2019 Küresel Eğilimler Raporu verilerine göre, son on yılda 3,9 milyon mülteci ve 31 milyon ülke içinde yerinden edilmiş kişi yaşadıkları ülke veya bölgelere geri dönmüş, 1,1 milyon mülteci ise üçüncü bir ülkeye yerleştirilmiştir (UNHCR, 2019). 2019 yılında ise toplam 5,6 milyon zorunlu yerinden edilmiş kişi yaşadıkları bölgeye ya da ülkeye geri dönmüşler ve 107,500 mülteci başka bir ülkeye yerleştirilmiştir (UNHCR, 2019).

Yerel entegrasyon [local integration] ise kişilerin, sosyal, ekonomik, kültürel ve hukuki alanlarda buldukları ülkeye adapte olarak, yerel toplulukla barış içinde birlikte yaşadıkları çift yönlü bir süreçtir. Güncel verilere dayanarak gönüllü geri dönüşlerin ve üçüncü ülkeye yerleştirmelerin oldukça sınırlı sayılarla

kaldığı dikkate alındığında, mültecilerin korunmasına yönelik kalıcı çözümler açısından yerel entegrasyonun önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak entegrasyon sürecinin kapsamı ve gerçekleşme süratinin mülteci grubunun büyüklüğüne ve mültecilere ev sahipliği yapan ülkenin sosyal ve ekonomik koşullarına bağlı olduğu vurgulanmaktadır (UNHCR, 2010, s. 194).

2011’de Suriye’de başlayan ve hala devam etmekte olan iç savaşla birlikte meydana gelen zorunlu göç hareketi özellikle Türkiye, Ürdün, Lübnan gibi Suriye’ye komşu ülkelerde ve Suriyeli sığınmacılar için hedef ülke konumuna gelen çeşitli Avrupa ülkelerinde yerel entegrasyonu önemli bir gündem maddesi haline getirmiştir. Bu bağlamda, Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat yoğun mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan ülkelere ilgili uluslararası kurumlar ile iş birliği geliştirerek, kendi imkân ve kapasiteleri ölçüsünde yerel entegrasyonu kolaylaştıracak düzenlemeler yapmalarını teşvik etmektedir (Global Compact on Refugees, 2018). Mutabakatta mültecilerin kendi kendilerine yetebilmelerini güçlendirmek amacıyla yeni ülkelerinde yasal kalma hakkı tanınması, eğitim, sağlık gibi temel hizmet alanlarından faydalanması ve iş piyasasına katılımlarının sağlanması tavsiye edilmektedir.

Dünya genelinde mülteci nüfusunun yüzde 60’tan fazlasının kentlerde yerel toplulukla birlikte yaşıyor olması entegrasyon politikalarının yerel boyutunun önemini artırmaktadır (European Commission, 2017). Nitekim son yıllarda entegrasyon politikalarına odaklanan çalışmalarda entegrasyonun yerelde gerçekleştiğine vurgu yapılmakta, başta yerel yönetimler olmak üzere yerel aktörlerin entegrasyon politikalarının uygulanmasındaki kritik rolüne dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte yerel entegrasyon politikaları çok boyutlu bir süreç olarak farklı düzeylerde iş birlikleri gerektirmektedir (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2018). Bu çalışmanın temel amacı yerel entegrasyon politikalarının uygulanmasında çok düzeyli yönetim modelinin rolünü incelemektir.

Çalışmada öncelikle yerel entegrasyona yönelik kavramsal tartışmalara değinilecek, mevcut literatürde yerel entegrasyonun kapsam ve hedefleri incelenecektir. Sonrasında çok düzeyli yönetim kavramı ele alınacak; çok düzeyli yönetimin yerel entegrasyon politikalarının uygulanmasındaki rolü değerlendirilecektir. Bu çerçevede belediyeler ve şehir yönetimlerinin öncülüğünde gerçekleşen ve temelde çok düzeyli yönetim modelini kullanan dünya genelinden iyi uygulama örnekleri incelenecektir. Avrupa Komisyonu’na göre iyi uygulamalar, belli strateji ve yöntemlerle yapılan; etkin, sürdürülebilir, benzer politikalara uygulanabilir ve hedeflere uygun sonuçlar üreten faaliyetler şeklinde tanımlanmaktadır (European Commission, 2014). Çalışmada verilen iyi uygulama örnekleri, uluslararası raporlar ve akademik çalışmalar olmak üzere ikincil kaynaklardan yararlanılarak ve entegrasyon politikalarında iyi uygulama örneklerini bir araya getiren Avrupa Birliği Entegrasyon veri tabanı taranarak belirtilen esaslara göre seçilmiştir. Verilen örnekler arasında Türkiye’den

Sultanbeyli İlçe Belediyesi, Amerika Birleşik Devletleri'nden Philedelpia şehir yönetimi ve Avrupa'dan Londra Belediyesi ile Amsterdam şehir yönetimi bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, yönetişimin yerel entegrasyon politika sürecindeki etkileri iyi uygulamalar üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

I. YEREL ENTEGRASYON ÜZERİNE KAVRAMSAL TARTIŞMALAR

Bireysel veya kitlesel mekân değiştirme olarak tanımlanan göç, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi olarak göçmenler ile ev sahibi topluluk için önemli sonuçlar yaratmaktadır (Karpat, 2010; Sirkeci ve Yaylacı, 2019; Yalçın, 2004). 1990'ların sonlarıyla beraber göç çalışmaları, ana akım teorilerin yanında farklı kavram ve analizlerle genişlemiştir. Nitekim birtakım çalışmalar göçün ev sahibi ülkeler üzerindeki toplumsal etkilerine odaklanarak, toplumsal değişim [social change] ve toplumsal dönüşüm [social transformation] kavramlarını ön plana çıkartmıştır (Castles, 2010; Portes, 2010). Bu bağlamda siyasi zemindeki göç politikaları ve göçmenlerin topluma uyumu önem kazanmıştır (King, 2012, s. 24-25; Yönlü, 2018, s. 60). 20. yüzyılın başından itibaren nüfus hareketliliğinin artmasıyla birlikte devletler, ülkelere yönelik göçleri yönetmek amacıyla asimilasyon, çokkültürlülük, kültürleşme ve entegrasyon gibi farklı yaklaşımlar çerçevesinde şekillenen politikalar uygulamıştır (Yalçın, 2004, s. 4). Asimilasyon modeli, göçmenlerin kendi kültür ve kimliklerinin başat kültürün etkisi altına girdiği ve benzeştiği tek yönlü bir adaptasyon süreci olarak ifade edilmektedir (Bosswick ve Heckmann, 2006, s. 4). Diğer taraftan, 1970'li yıllarda başta Kanada ve Avustralya gibi yoğun göç alan ülkelerde ortaya çıkan (Castles ve Davidson, 2000) çokkültürlülük modeli, toplumdaki farklı grupların birbirine eşit konumda olduğu ve kendi yaşam tarzlarını sürdürebildiği heterojen bir toplum oluşturma arzusunu ön plana çıkartmaktadır (Alba, 1999, s. 8). Entegrasyon modeli ise göçmenlerin toplumdaki hak ve hürriyetleri konusunda vatandaşlarla eşit konumda olmasını öngörmekte ve günümüzde evrensel düzeyde kabul gören çözümler sunmaktadır (Unutulmaz, 2018, s. 135).

Hathaway'e (2005, s. 978) göre, yerel entegrasyon, öncelikle uluslararası koruma ihtiyacı olan kişilere sosyal haklar tanınması, ev sahibi toplulukla uyum sürecini kolaylaştıracak yasal düzenlemeler yapılmasını gerektirmektedir. Uyum kavramı ise entegrasyon politikalarının önerdiği ve ulaşmaya çalıştığı bütünlük ve istikrarı ifade etmek için kullanılmakta, çoğulcu bir toplumu, çok yönlü kimliklerin bir arada yaşamasını, toplumsal aidiyet ve emniyetli bir sosyal ilişkiler ağını gerçekleştirmeyi önermektedir (Rudiger ve Spencer, 2003, s. 6). Crisp (2004, s. 1-3) yerel entegrasyonu hukuki, ekonomik ve sosyal olmak üzere birbiri ile bağlantılı üç boyutlu bir süreç olarak açıklamaktadır. Uluslararası mülteci hukukunda resmi olarak kabul görmüş bir tanımlanmamasına rağmen, yerel entegrasyonun hukuki boyutunu BM Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (bundan sonra 1951 Cenevre Sözleşmesi), genel hatlarıyla ortaya koymaktadır (Crisp 2004). Mültecilerin çalışma, iş kurma, mülk edinme, serbest dolaşım ve eğitim gibi sosyal

hizmetlere erişim hakları hukuki boyut kapsamında yer almaktadır. Ayrıca kalış süresine göre uzun dönemli ikamet veya vatandaşlığa geçiş bu kapsamda değerlendirilmektedir. Nitekim Sözleşmenin 34. Maddesi, taraf devletlere mültecileri özümlemeyi, vatandaşlığa geçişi her türlü imkân çerçevesinde kolaylaştırmayı ve hızlandırmayı öngörmektedir. Hukuki boyutu oluşturan hakların mültecilere ev sahipliği yapan ülkeler tarafından tanınması aynı zamanda ekonomik entegrasyon süreci için de elverişli bir zemin hazırlamakta olup, mültecilerin zamanla devlet ya da başka kaynaklardan gelen yardımlara bağımlı kalmadan kendi kendilerine yetebilmelerine imkân sağlamaktadır (Crisp, 2004, s. 1-2). Yerel entegrasyonun sosyal boyutu ise hem mültecileri hem de yerel toplulukları ilgilendirmekte olup, entegrasyonun tek taraflı olmaktan ziyade çift yönlü bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Mültecilerin kamu kurumları ya da toplum tarafından sistematik ayrımcılığa maruz kalma korkusu taşımadan yerel halkla barışçıl bir biçimde birlikte yaşaması sosyal boyutun temelini oluşturmaktadır (Crisp, 2004).

Akademik tartışmalarda sıkça vurgu yapılan husus, entegrasyon kavramının çoğunluk tarafından kabul edilmiş tek bir tanımı, teorisi ya da modeli olmadığı yönündedir (Castles ve diğ. 2001; Kuhlman, 1991; Robinson, 1998). Örneğin Robinson (1998, s. 118) entegrasyonun birçok kişi tarafından kullanılan ancak farklı anlaşılan ‘kaotik’ bir kavram olduğunu ifade etmektedir. Kuhlman (1991) ise ortaya koyduğu kapsamlı tanımın realitede tümüyle gerçekleştirilebilmesinin zor olduğunu, ancak entegrasyonun iki yönlü bir süreç olarak anlaşılabilmesi, sürecin ölçülebilmesi ve uygulanan politikaların değerlendirilebilmesi için faydalı bir kıstas olduğunu ifade etmektedir. Kuhlman’a (1991, s. 7) göre:

“Eğer mülteciler ev sahibi ülkenin ekonomisine becerileriyle orantılı ve kültürel değerleri ile uyumlu olarak katılabilirlerse; eğer kültürel olarak belirlenmiş minimum şartları karşılayan bir yaşam standardı yakalarlarsa (burada yaşam standardı sadece ekonomik aktivitelerden elde edilen gelir değil aynı zamanda barınma, kamu hizmetleri, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimi de kapsamaktaysa); maruz kaldıkları sosyo-kültürel değişim kendilerine ait bir kimliği korumalarına ve psikolojik olarak yeni durumlarına uyum sağlamalarına izin veriyorsa; mültecilerin gelmesi ev sahibi toplum bireylerinin ekonomik olanaklarının ve yaşam standartlarının bozulmasına neden olmadıysa; ev sahibi toplum ve mülteciler arasındaki sürtüşmeler, ev sahibi nüfusun kendi içinde yaşadığı sürtüşmelerden daha kötü değilse; ve eğer mülteciler ev sahibi toplum içinde yerleşik gruplar arasında var olan mevcut ayrımcılıktan daha fazla ayrımcılıkla karşı karşıya kalmıyorlarsa tam olarak entegre olmuşlardır”¹

---

¹ Yazarın kendi çevirisidir.

Kuhlman (1991, s. 13-15) bu tanım üzerinden geliştirdiği entegrasyon modelinde zorunlu göçün nedenleri ve buna karşı oluşan tepkiler, mülteci grubunun sosyo-demografik özellikleri, ev sahibi topluluğun ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri, mültecilerin ev sahibi ülkede geçirdikleri süre, devlet ve diğer aktörlerin sürece müdahale yöntemleri gibi etmenlerin politika sürecinin tüm aşamalarını şekillendirdiğine dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, entegrasyon politikaları, göçmenlere yönelik olumsuz toplumsal algıları kırmayı amaçlamakta ve ilişkileri karşılıklı olarak güçlendirmeyi hedeflemektedir (Vreecer, 2010).

A. YEREL ENTEGRASYON SÜRECİNİN HEDEFLERİ

Devletler yoğun göçler karşısında toplumsal huzur ve güvenliği sağlamak, yerel kalkınmayı sürdürebilir kılmak için entegrasyon politikalarına ihtiyaç duymaktadır (European Commission, 2020, s. 1). Yerel entegrasyon, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar, yerel halk ve göçmenlerden oluşan çok aktörlü ve çok boyutlu bir süreçtir. Ev sahibi ülkede toplumsal barışın muhafaza edilerek göçmenlerin kendine ait kültürlerini yaşayabilecekleri özgürlük alanı sağlanması entegrasyon politikaları için temel belirleyiciler olurken, taraflar arası sosyal mesafenin kısılması, ekonomik ve sosyal hakların dengelenmesi ile toplumsal uyumun sürdürülmesi amaçlanmaktadır (Barın, 2019, s. 59). Uzun vadede uygulanabilir, verimli ve göçmenlerin grupça aktif katılımını sağlayacak yerel entegrasyon politikaları, pratik ve daha az ideolojik bir yaklaşımla göçmenleri topluma dâhil hissettirmeyi ve göçmen karşıtı tepkileri asgariye indirmeyi hedeflemektedir (Penninx, 2009, s. 6-7).

Özellikle zorunlu göçe maruz kalmış mültecilerin ev sahibi ülkede aktif katılımlı bireylere dönüşmesi, ekonomik, toplumsal, siyasi ve kültürel alt süreçleri barındıran uzun vadeli bir süreçtir (European Council of Refugee and Exiles [ECRE], 2002, s. 9-10). Mülteci hakları uyarınca eğitim, sağlık, barınma, ekonomik hayata katılım gibi temel hizmet alanlarına erişimin sağlanması ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işlevsel koordinasyon ve iş birliği mekanizmalarının oluşturulmasını gerektirmektedir. Yerel entegrasyonla ulaşılmak istenen politika hedeflerinin genel çerçevesi aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Ev sahibi devlet/toplum ile göçmenler arasında farklı kültür, inanç ve yaşam tarzlarına karşılıklı saygı ve sorumluluk esasına dayalı bir ilişki kurmak (ECRE, 2002),
- Siyasi liderler ve toplum önderleri de dahil olmak üzere göçe yönelik söylemlerde göçmenlerin ekonomik, toplumsal ve kültürel hayata katılımlarının yerel halk tarafından kabul görmesini, toplumsal uyumun ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesini teşvik etmek (Crisp, 2004),
- Göçmenlerin ayrımcılığa maruz kalmadan temel hak ve hizmetlere erişebildiği, yetenek ve potansiyellerini ortaya çıkarabilecekleri ve toplumun aktif birer üyesi olabilecekleri zemini hazırlamak (European Commission, 2020),

- Göçmenlerin ev sahibi ülkenin dilini öğrenmesini, kamu kurumlarıyla etkileşime girebilmesini, kamu düzeni ve hukuki çerçeve, toplumsal ve kültürel yapı gibi alanlarda bilgiye erişimini sağlamaktır (Commission of the European Communities, 2005).

B. YEREL ENTEGRASYONUN BOYUTLARI VE POLİTİKA KAPSAMI

Bahsedilen hedeflere ulaşmak için yerel entegrasyonun yapısal, ekonomik, sosyokültürel, yasal ve politik boyutlarını kapsayan düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (Boswell, 2003, s. 75; Entzinger ve Biezeveld, 2003, s. 8). Bu boyutları detaylı olarak incelemeye önce, belirtilmesi gereken bir husus göçmenlerin ev sahibi ülkenin dilini öğrenmesinin tüm boyutların ortak bileşeni olarak değerlendirilmesidir (Bahadır, 2018, s. 143; European Commission, 2011).

Entegrasyonun yapısal boyutu, göçmenin yasal hak kazanımını ve ev sahibi ülkedeki barınma, sağlık, eğitim gibi kamu hizmetlerine erişimini ve iş piyasasına katılımını içermektedir. Göçmenlerin ülke vatandaşlarının sosyoekonomik koşullarına benzer şekilde hak ve hizmetlerden faydalanabilmesi için gerekli kurumsal düzenlemelerin refah devletinin standartlarına uygun olarak yapılmasıyla entegrasyon süreci desteklenmiş olur (Bosswick ve Heckmann, 2006, s. 9). Yapısal boyut kapsamında göçmenlerin barınma ihtiyacının karşılanması veya desteklenmesi göçmenlerin kendilerini yeni ülkelerinde emniyette ve güvende hissetmeleri için önem teşkil etmektedir (Kurthen ve Heisler, 2009, s. 162). Ekonomik nedenlerle kiraların ucuz olduğu, istihdam piyasasının gelişmediği bölgelere yerleşerek mekânsal olarak toplumun genelinden uzak bir hayat yaşayan göçmenler için barınma alanındaki entegrasyon politikaları mekânsal ve sosyal dışlanmayı [spatial and social segregation] en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Bosswick ve Heckman, 2006, s. 14). Yapısal boyutta entegrasyonu güçlendiren bir diğer alan da göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanmasıdır (Ager ve Strang, 2008, s. 173).

Göçmenlerin iş piyasasına katılımı anlamında ele alınan ve hayatlarını idame ettirmelerine yönelik ekonomik entegrasyon, eşitsizliği açıklayan göç teorilerinden Bölünmüş Piyasa Teorisi ve İkili İş Gücü Piyasası Yaklaşımı'nın öne sürdüğü gibi göçmenler ile yerel halkın arasındaki istihdam piyasalarındaki eşitsizliği azaltmayı hedeflemektedir (Valenta ve Bunar, 2010, s. 467). Ev sahibi ülkenin piyasa koşulları ve ekonomik beklentileri, iktisadi alandaki ulusal politikaları şekillendirdiği gibi göçmenlerin istihdamı ve mesleki eğitim süreçlerine dair entegrasyonu da belirlemektedir (Hamberger, 2009, s. 16). Yapısal boyutta entegrasyonun önemli unsurlarından bir diğeri olan eğitim ve mesleki kazanım süreci, özellikle okullarda göçmen çocukların ve ailelerin yerel toplulukla etkileşim kurdukları alanları ortaya çıkarmakta ve ortak mekanlar entegrasyona işlevsel katkılar sağlayabilmektedir (Ager ve Strang, 2008, s. 172).

Entegrasyonun sosyo-kültürel boyutu ise göçmenlerin etnik, kültürel ve dinsel varlıklarını koruyarak ev sahibi toplumla bütünleşmesini ve toplumun bir bireyi olarak aidiyet duygusu geliştirmesini amaçlamaktadır. Toplum tarafından kabul edilmesi göçmenin ev sahibi ülkedeki yeni ilişkileri ve sosyal ağlar kurması için önemlidir. Göçmen Ağları Teorisi'nin ortaya koyduğu gibi, diğer göçmen gruplarının varlığı da aidiyet hissinin gelişimine katkı sağlayabilmekte, akrabalar ve göçmen kuruluşları yoluyla ülke hakkında bilgi edinmek ve onların tecrübelerinden faydalanmak entegrasyon sürecini hızlandırmaktadır. Diğer yandan, göçmenin topluma katılımı ev sahibi ülkedeki kurumları, kültürü ve dili içselleştirmesi ile mümkün görünmektedir (Bosswick ve Heckman, 2006, s. 10).

Bernard'a göre (aktaran Hamberger, 2009), entegrasyon kavram itibariyle baskın bir kültürü dikte etmediği için kültürel anlayışlar sürecin belirleyicisi olmamaktadır. Fakat diğer yandan kültürel farklılıklar arttıkça entegrasyon sürecinde sorunların ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Hamberger, 2009, s. 11). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde Hristiyan göçmenlerin ev sahibi topluluğa ait hissetmesi ve toplum tarafından kabul edilmesi sürecinde dinin kolaylaştırıcı etkisi olduğuna dair çalışmalar yaygındır (Foner ve Alba, 2008, s. 365). Bununla birlikte, ortak dinsel bağlar bulunmasına rağmen taraflar arası kültürel uzaklık başka sorunlara neden olabilmektedir (Kogan, Fong ve Reitz, 2020, s. 3544).

Ev sahibi ülkede politika yapıcılarının tutumu eşitlikçi ve dahiliyetçi olduğu müddetçe mültecilerin sosyo-ekonomik özgürlüğe kavuşarak kendi kendilerine yetebilme fırsatları artmaktadır (Akar ve Erdoğan, 2019, s. 930). Günümüzde ise sığınmacılar ve mülteciler, medyada ve siyasi söylemlerde tehdit unsuru olarak gösterilebilmekte, güvenliği, kalkınmayı ve toplumun uyumunu bozmakla suçlanabilmektedir (Mulvey, 2010, s. 445). Benzer şekilde Erdoğan'ın (2020, s. 86) yaptığı araştırmaya göre, Türkiye' de yerel halkın ülkedeki sığınmacılara yönelik kaygılarının artması, sığınmacılar sebebiyle işlerini kaybedeceklerine, suç oranının artacağına, kamu hizmetlerinde aksaklık yaşanacağına, toplumsal kimliğin ve huzurun bozulacağına dair korkuları entegrasyonun tarafları olan yerel halk ve sığınmacılar arasındaki mesafeyi artırmaktadır. Strang ve Ager (2010, s. 599) ise entegrasyonun yerel halk ile göçmen arasındaki karşılıklı güven ve müteakabiliyetin sağlanmasına bağlı olduğuna vurgu yapmakta ve yerel halk tarafından göçmenlere gösterilen olumlu tutumun göçmenlerin güvende hissetmesini sağlayarak entegre olmalarını teşvik ettiğini öne sürmektedirler. Dolayısıyla yerelde toplumsal huzurun ve güvenliğin sağlanması için yerel politikacılara ve iş birlikçi aktörlere önemli bir rol düşmektedir.

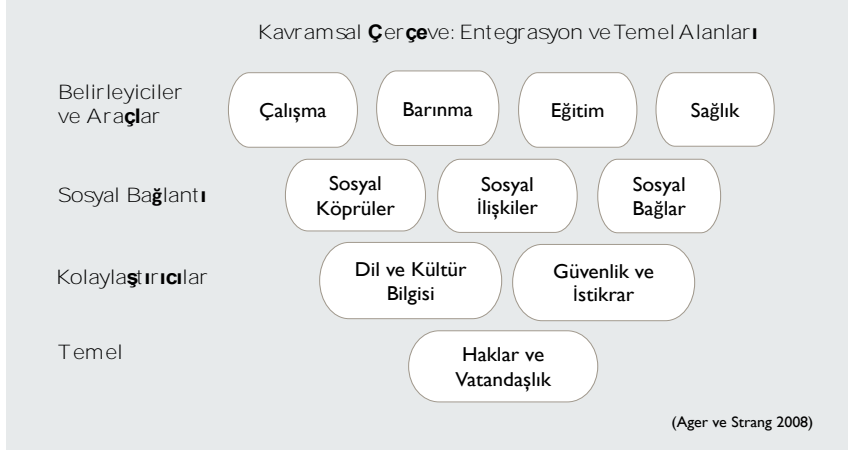
Entegrasyonun diğer bir boyutu olan yasal ve politik entegrasyon, devletlerin göçmenlere verdikleri yasal statü ve ilişkili siyasi hakları kapsamaktadır. Cenevre Sözleşmesi 33. Maddesine göre (The Refugee Convention, 1951), mülteci rejiminin temelinde geri göndermeme yasağı bulunmakta ve mülteciler insan hakları hukukunca düşünce ve seyahat özgürlüğüne, çalışma,

eğitim, mali destek alma gibi temel haklara sahiptir. Fakat devletler zaten kısıtlı olan kaynaklarını vatandaşları olmayan göçmenlere aktarmak konusunda seçici bir yaklaşım benimseyebilmektedir (Betts, 2017, s. 32). Bununla birlikte, günümüzde devletler, mülteci hukukuna yönelik anlaşmalara taraf olmalarına rağmen entegrasyon politikalarının aksine olacak düzenlemelerle ülkelerindeki yabancıları sayıca dengelemek, ülkeye gelebilecek potansiyel göçmenleri vazgeçirmek amacıyla ikamet ve kalıcılık standartlarını değiştirmekte, süreci siyasallaştırabilmektedir (Valenta ve Bunar, 2010, s. 478). Vatandaşlık kazanımı da siyasi anlamda entegrasyon sağlayan tartışmalı konulardan biridir. Yasal ve siyasi anlamda entegrasyon, siyasi topluluğun bir üyesi olmak anlamında ev sahibi ülke vatandaşlığının kazanılmasını ve hakların güvence altına alınmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda topluma serbest katılım, kamuya açık okul, hastane gibi sosyal alanlara erişiminin önündeki engellerin kalkması anlamına gelmektedir (Castles ve Davidson, 2000, s. 84; Hamberger, 2009, s. 6).

Yasal, sosyokültürel ve siyasi alanlardaki düzenlemeleri gerektiren entegrasyonun bir politika hedefi olarak öneminin giderek artmasıyla birlikte uluslararası kuruluşlar da devletlere ve diğer ilgili aktörlere bir yol haritası sunmak amacıyla çeşitli göstergeler ve modeller ortaya koymuştur.² Ager ve Strang'ın (2008) İngiltere örneği üzerinden yola çıkarak oluşturdukları modelde sosyal entegrasyonun başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi için mültecilere öncelikle yasal çalışma hakkı verilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (bkz. Şema 1). Çalışma hakkı mültecilerin ekonomik bağımsızlığını kazanmasının yolunu açmakla birlikte, onlara geleceklerini planlama fırsatı sunması, dil ve mesleki becerilerini geliştirmesi, ev sahibi toplulukla ilişkilerini güçlendirmesi ve yerel ekonomiye katkıda bulunabilmeleri için elverişli zemini hazırlamaktadır (Ager ve Strang, 2008, s. 170-71).

---

² Örnekler için bkz. Council of Europe (1997) Measurements and indicators of integration. https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/documentation/Series_Community_Relations/Measurement_indicators_integration_en.pdf Migrant Integration Policy Index (MIPEX) <http://mipex.eu>

Şema 1: Kavramsal Çerçeve: Entegrasyon ve Temel Alanları

Kaynak: Ager ve Strang (2008)'den uyarlanmıştır.

Ager ve Strang'ın de çalışmalarında vurgu yaptığı üzere, çalışmanın ilerleyen kısmında entegrasyonu sağlayan politikaların yerelde nasıl gerçekleştiğine ve politika yapım süreçlerinde öne çıkan yöntemlere değinilecektir.

II. YEREL DÜZEYDE ENTEGRASYON POLİTİKALARI VE ÇOK DÜZEYLİ YÖNETİŞİM

Entegrasyon süreci hükümetlerin ulusal seviyede yürüttüğü politikalarla düzenlenmekte ise de entegrasyon çalışmalarının çoğu yerelde gerçekleşmektedir (Strang ve Ager, 2010). Göçmenlerle yerel halkın zaman ve mekân ortaklığını sağlayan şehirler, iş imkanlarının çeşitliliği ve hizmetlere ulaşımın kolaylığı sebebiyle göçmenler için hedef yerleşim yeri haline gelmekte dolayısıyla entegrasyon politikasını yerel bir ihtiyaç haline getirmektedir (Özservet, 2016, s. 48; Penninx, 2009, s. 5). Günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlasının şehirlerde yaşadığı ve sermayenin şehirlerde toplandığı düşünüldüğünde (World Bank, 2020), şehirlerin siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda küresel aktörler haline geldiği ve uluslararası nüfus hareketliliğinin şehirlerin kozmopolit yapısını güçlendirdiği söylenebilir (Amen, Toly, McCarney ve Segbers, 2011, s. 1; Roudometof, 2005, s. 85). Bununla beraber ulusal, yukarıdan aşağı ve tek tip entegrasyon politikaları yerine yereldeki ortak paylaşım alanlarında göçmenin statüsünden bağımsız olarak aşağıdan yukarıya bir entegrasyon sürecinin işlemesi çeşitli avantajlar sağlamaktadır (Strang ve Ager, 2010). Yerel yönetimlerin kendilerine ait politika alanlarındaki kısmi bağımsızlıkları ve yerel kırılğanlıklara uygun politikalar yapma ihtiyaçları da ulusal politika uygulamalarında farklı yaklaşımlar benimsemelerine imkân tanımaktadır (Kuhlman, 1991, s. 15).

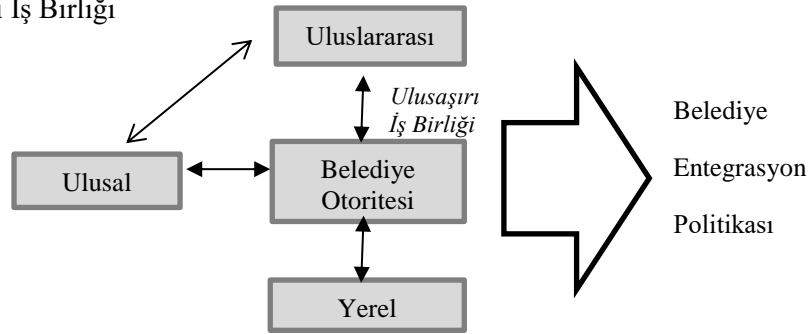
Son yıllarda uluslararası göçlerin ortaya çıkardığı değişimleri yönetmek ve yerel entegrasyona yönelik politikaları uygulamak bölgelere ve şehirlere kaymış, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde merkezi politikalar yerine yerelleşme anlayışını

ön plana çıkarmıştır (Caponio ve Borkert, 2010; Penninx, 2009). Entegrasyon politikalarında bahsedilen yerele dönüş, belediyelerin sorumluluk alanlarını genişletmiş ve zaman zaman ulusal entegrasyon politikalarıyla çelişen kendileri özgü politikalar geliştirmelerine sebep olmuştur (Spencer, 2020). Bu durum süreç yönetiminde çok düzeyli iş birliği [multi-level governance] modelinin işlevsel önemini ön plana çıkarmaktadır. Bu bölümde çok düzeyli yönetim kavramı göç politikaları bağlamında incelenecek ve belediyelerin çok düzeyli yönetim kapsamında geliştirdikleri göç politikalarından bahsedilecektir.

A. GÖÇ POLİTİKALARINDA ÇOK DÜZEYLİ YÖNETİŞİM ANLAYIŞI

“Yönetişim” kavramı, yaygın kullanımıyla, kamu politikası oluşturma ve uygulama sürecinde hükümet dışı aktörlerin artan rolüne vurgu yapmakta ve devletin rolünün politika yapım sürecini koordine etmek olduğunu ifade etmektedir (Bache ve Flinders, 2004, s. 97). Göç yönetimi bağlamında çok düzeyli yönetim anlayışı ise küresel, bölgesel ve ulusal göç rejimlerinin iç içe geçtiği ve farklı düzeydeki aktörlerin göçü yönetmek için iş birliği çerçevesinde oluşturduğu farklı stratejileri incelemektedir (Fakhoury, 2019, s. 1311). Hooghe ve Marks’a (2001, s. 3) göre bahsedilen model, hükümetin kontrolüne bağımlı olmaksızın ulus altı aktörlerin ulusal ve uluslar üstü kuruluşlarla ulus ötesi ilişkiler(transnational) kurmalarına imkân vermektedir. Yerel entegrasyon politikalarının verimli, yenilikçi ve yerel toplumun güvenini kazandıracak sonuçlar vermesi çok düzeyli iş birliği yöntemiyle kolaylaşmaktadır (Marks ve Hooghe, 2004, s. 15-16). Yerel entegrasyona yönelik çok düzeyli iş birliği barınma, sağlık, eğitim ve istihdam başta olmak üzere farklı politika alanlarında; kamu, özel, gönüllü sektörleri ve yerel, ulusal, uluslararası aktörleri bir araya getirerek entegrasyonun çok boyutlu ihtiyaçlarına cevap vermektedir (Özçürümez ve İçduygu, 2020, s. 39).

Şekil 1: Belediyelerin Sosyal Entegrasyon Politika Yapım Sürecindeki Çok Düzeyli İş Birliği

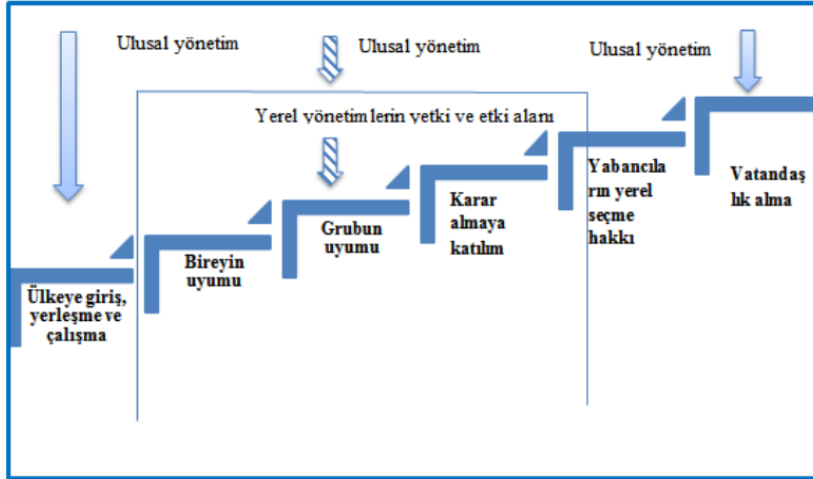

Kaynak: Betts, Memişoğlu ve Ali (2020)'den uyarlanmıştır.

Yerel entegrasyon politikalarının önemli aktörlerinden olan belediyeler ise Şekil 1'de görüldüğü üzere uluslararası göçlerin sebep olduğu yereldeki yeni ihtiyaçlara çözüm üretecek farklı seviyedeki iş birlikleri sayesinde kendilerine özgü

girişimlerde bulunabilmektedir (Memişoğlu ve Yavçan, 2020, s. 5). Yereldeki önemli aktörlerden biri olan belediyeler, yeni durumlara kolayca adapte olabilmeleri ve kurumsal yapılarının ulusal hükümetlere göre daha esnek olması sebebiyle aktif politikalar yürütebilmektedir (Acuto, 2010, s. 436). Bu anlamda yerel entegrasyonun sağladığı faydalar bazı ülkelerde belediyelerin entegrasyon politika süreçlerinde özerkleşmelerini ve entegrasyona yönelik temel hizmetlerden sorumlu olmalarını sağlayan yasal düzenlemeleri de ortaya çıkarmaktadır. Örneğin Finlandiya hükümeti, yerel yönetimleri ülkeye yeni gelen göçmenlere yönelik entegrasyon programı uygulamakla görevlendirmekte, dil kursları ve kültürel aktiviteler gibi yerel toplulukla göçmenlerin etkileşimini sağlayıcı politikalarda farklı düzeylerdeki paydaşlarla iş birliğini koordine etme imkânı vermektedir (Koikkalainen, 2021, s. 59). Yerel yönetimler ve çalışmanın konusu olan belediyelerin entegrasyon politikaları ulusal politikaların ideolojik yaklaşımları yerine yerel toplumun faydasına odaklanarak yereldeki aktörleri (kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, ticaret odaları, medya kuruluşları vb.) iş birliği ile sürece dahil etmekle entegrasyon politikalarının yerel toplumda kabulünü kolaylaştırmaktadır (Penninx, 2009, s. 9). Ayrıca belediye düzeyindeki entegrasyon politikaları sosyal uyumun sağlanmasını öncelikli amaç edinmekte ve ulusal düzeyde temsil edilmeyen göçmenlere ait sivil toplum kuruluşlarını da sürece dahil edebilen daha içermeci bir anlayış geliştirebilmektedir (Hoekstra, Kohlbacher ve Rauhut, 2018, s. 23).

Şekil 2: Sosyal Uyumun Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Yetki Alanı

Kaynak: Daoudov (2015).

Doudov'un yerel yönetimlerin entegrasyon politikalarına ilişkin yetki alanını şematize ettiği Şekil 2'de görüldüğü gibi, dil öğrenimi, ülke hakkında bilgi edinme ve istihdamın sağlanmasına yönelik mesleki kurslar gibi göçmenin uyum sağlamasına yönelik hizmetlerde yerel yönetimlere önemli rol düşmektedir. Yerel

karar alma süreçlerine katılımın sağlanmasında ise yerel yönetimler, Avrupa ülkelerinde örnekleri görülen göçmenler için istişare komisyonları ve İskandinav ülkeleri, Hollanda, Belçika, İrlanda, Danimarka ve Portekiz ve birçok Avrupa ülkesinde yaygın bir uygulama olan yerel seçimlere katılım hakkı bulunması durumunda entegrasyon politikalarına katkı sağlamaktadır (Doudov, 2015, s. 41-45).

B. ENTEGRASYON POLİTİKALARINDA YERELLEŞME VE BELEDİYELERE ÖZGÜ YÖNETİŞİM ANLAYIŞLARI

Yerel entegrasyon yerel yönetimlerin yetki alanlarında mültecilerin sosyo-ekonomik olarak kendilerine yetebilmelerini sağlayan uzun vadeli politikaları gerektirmekte, bu bağlamda ulusal düzeyde üretilen entegrasyon politikalarının yerel düzeydeki politikalarla desteklenmesi önem taşımaktadır (European Commission, 2011, s. 4). Fakat şehrin fiziki ve ekonomik yapısı, geçmişte yaşanan göç tecrübesi, yerel politikacıların kullanabileceği somut araçlar ve kaynakların çeşitliliği, konut ve kentsel dönüşüm uygulamalarının varlığı, işgücü piyasasının gelişmişliği, girişimcilik alanlarının kapsamı, eğitim ve sağlık imkânlarının gelişmişliği gibi birçok faktör yerel entegrasyon politikalarını şehirlere göre farklılaştırmaktadır (Penninx, 2009, s. 6). Diğer yandan yerel entegrasyon hedeflerine yönelik iş birliklerinde belediyelerin farklı yöntemler geliştirdikleri de söylenebilir. Nitekim Özçürümez ve İçduygu' nun (2020, s. 258) yaptığı kategorizasyona göre Gaziantep Belediyesi, zorunlu göçle şehre gelenlerin uyumunun kolaylaşmasına yönelik özelleşmiş bir birimle belediye dışındaki aktörlerle iş birliğinin sağlanmasını amaçlamış, proje süreçlerinde aktif rol alacak şekilde idari ve teknik altyapısını geliştirerek yönetim sürecinin liderliğini üstlendiği bir yönetim modeli geliştirmiştir. Diğer yandan, Sultanbeyli Belediyesi'nin ise belediye tarafından kurulan dernek aracılığıyla yerel, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği geliştirdiği ve projelerde liderlikten ziyade koordinasyon görevi üstlendiği bir yönetim modeli benimsediği ifade edilmektedir (Özçürümez ve İçduygu, 2020, s. 254-256). Buradan da anlaşıldığı üzere, belediyelere göre farklılaşan yönetim modelleri ve entegrasyon politikaları, yerel entegrasyonun ulusal politikalar gibi tek tip olmadığı ve yereldeki şartlara uygun hareket etme imkânı sunduğunu göstermektedir.

Günümüzde yerel entegrasyon politikalarını önemli kılan gelişmelerden biri de son yıllarda özellikle Avrupa'ya yönelik artan göçlerin kontrol altına alınması ve düzensiz göçlerin sınırlandırılması amacıyla hükümetlerin entegrasyon politikalarında refah devletinin gerektirdiği hakları sunmaktan kaçınmasıdır (Spencer, 2020, s. 187). Kısıtlayıcı ulusal entegrasyon politikaları karşısında aktif entegrasyon politikaları yürüten belediyeler, çözümü yerelde aramaktadır (Spencer, 2020). Örneğin Lübnan'da Suriyeli sığınmacılara yönelik ulusal düzeyde kapsayıcı politikaların yoksunluğu belediyeleri entegrasyon politikalarına yöneltmiş, merkezi politikaları uygulama noktasında farklılaştırmış ve şehrin yapısına uygun şekilde münferit göç politikaları izlemeye sevk etmiştir. Bununla birlikte, kaynak

yetersizliği yaşayan belediyeler, uluslararası yardım kuruluşları ile geliştirdikleri iş birlikleriyle uluslararası göçlerin yarattığı yeni durumlara ve sorunlara çözüm üretmeye çalışmaktadır (Callet-Ravat ve Madore, 2016, s. 31-33). Benzer şekilde yerel yönetimlerin entegrasyonu yerelleştirerek zaman zaman ulusal hükümetlerden farklı politikalar izledikleri görülmektedir. Örneğin 2012'de Hollanda'nın bazı şehirlerinde belediyeler, genç mültecilerin yasal haklarından olan çıraklık eğitiminden dışlanmalarını mahkemeye taşıyarak hükümetinin mülteciler için uyguladığı sınırlayıcı politikalara karşı çıkmıştır. Buradan hareketle ulusal hükümetler ile yerel yönetimlerin entegrasyon politikalarının farklı hedeflere yönelik işlediği de söylenebilir (Spencer, 2020, s. 190). Nitekim hükümetler uluslararası göçü sınırlandırmaya yönelik düzenlemeler yaparken belediye yönetimleri, şehirdeki yoksulluğun azaltılması, halk sağlığının korunması, anti sosyal davranışların toplumda gün yüzüne çıkmasının engellenmesi, evsizliğin giderilmesi, çocukların korunması gibi bir dizi politika ile mültecilerin sosyal uyumuna hizmet etmeyi, şehrin kalkınması ve turizm geleceğinin korunmasını amaçlayabilmektedir (Spencer, 2020, s. 195). Göçmenlerin entegre edilmesi meselesinde ev sahibi ülkelerde hükümet ile yerel yönetimlerin farklı amaç ve yöntemler benimsemesi, entegrasyon politikalarında yerleşmeyi önemli bir konuma getirmektedir.

III. ÇOK DÜZEYLİ YÖNETİŞİM KAPSAMINDA BELEDİYELERİN YEREL ENTEGRASYON POLİTİKALARINDA İYİ UYGULAMALAR

Yerel entegrasyon politikalarının uygulamaları ülkeden ülkeye ve şehirden şehire göre farklılıklar göstermektedir. Bazı yerel yönetimler yerel entegrasyon sürecinde daha pasif bir rol üstlenirken, bazıları bu süreci aktif olarak destekleyen kolaylaştırıcı politikalar ve hizmetler yürütmektedir (Betts, Ali ve Memişoğlu, 2017). Yerel entegrasyon sürecine aktif katkı sağlayan belediyelerin temeldeki ortak noktalarından bir tanesi geliştirdikleri çok düzeyli iş birlikleridir. Yerel, ulusal ve uluslararası paydaşlarla oluşturulan iş birliği ve koordinasyon mekanizmaları, belediyelerin yerel entegrasyon hedeflerine yönelik nüfuz genişletebilme potansiyelini artırmaktadır (Maytree Foundation, 2012, s. 10-11).

Dünya genelinde yerel entegrasyon alanında tecrübe sahibi olan belediyelerin mültecilere yönelik özellikle istihdam, eğitim, sağlık ve sosyal uyum alanlarında faaliyetler yürüttüğü ve bu faaliyetleri çoğunlukla çok düzeyli yönetim çerçevesinde ele aldıkları görülmektedir (OECD, 2018). Örneğin, Amsterdam şehir yönetimi, yereldeki özel şirketlerden oluşan 72 girişimci iş birliğiyle şehre yeni gelenleri yerel toplulukla buluşturan bir toplum merkezine öncülük ederek 600 sığınmacı ve mültecinin yereldeki iş dünyası ile bağlantılar kurmasını sağlamıştır. Yereldeki özel şirketlerin iş birliği ile belediye hem toplumsal entegrasyonun sağlanması hem de farklı meslek grupları için çalışma kültürünün paylaşılmasına katkı sağlamaktadır (OECD, 2018, s. 130).

Ekonomik entegrasyonun yerelde sağlanmasına yönelik politikalar ise iş piyasasına katılım, hayat standartlarını karşılayacak gelir kazanımı ile mal ve hizmetlere yerel toplulukla eşit erişimin sağlanmasını amaçlamaktadır (Kuhlman, 1991 s. 16). Bu bağlamda istihdam piyasasına entegrasyonunun sağlanması amacıyla göçmen, mülteci ve sığınmacılara ait işletmelerin mali olarak desteklenmesi yereldeki esnaf, ticaret ve sanayi odaları iş birliği çerçevesinde geliştirilmesi yerel aktörlerle yönetimi gerektirmektedir (Bosswick, 2006, s. 13). Philadelphia şehir yönetimi tarafından 2010 yılında yerel ekonomiyi güçlendirmek ve entegrasyonu sağlamak amacıyla göçmen girişimcilere kentin ticari işleyişi hakkında çok kültürlü bir personel grubuyla farklı dillerde bilgilendirici eğitimler verilmesi ve göçmen işletmelerinin ihtiyaç duydukları kredi desteğinin sağlanmasında kentteki finans kuruluşlarıyla iş birliği kurulması, yereldeki ekonomik entegrasyona olumlu bir örnek teşkil etmektedir (Maytree Foundation, 2012, s. 82).

Belediyeler kamu kurumları ve uluslararası kuruluşlarla geliştirdikleri iş birlikleri sayesinde mültecilere yönelik sosyal uyuma yönelik hizmetler için ek kaynak yaratabilmekte ve böylece hizmet alanlarını genişletebilmektedir. İlçelerinde sığınmacılara yönelik kapsamlı hizmetlerin geliştirilebilmesi amacıyla otuzdan fazla kurum ve kuruluşla iş birliği kuran İstanbul Sultanbeyli İlçe Belediyesi, bu kapsamda T.C. Sağlık Bakanlığı ile iş birliği geliştirmektedir. Mülteciler Derneği aracılığıyla açılan Mülteciler Toplum Merkezi'ndeki sağlık ocağında Suriyeli doktorların istihdam edilmesine ve böylelikle sağlık hizmetlerinin önündeki dil bariyerinin aşılmasına katkı sağlanmaktadır (Eliçin, 2018, s. 88). Ulusal düzeyde sığınmacıların mesleklerine uygun işler bulamaması topluma uyumlarını olumsuz etkilemekte ancak belediyelerin kurdukları iş birlikleri benzer sorunların yerelde çözümünün mümkün olduğunu göstermektedir.

Göçmenlerin yerel iş piyasasında maruz kaldıkları ayrımcılıkların azaltılarak yereldeki toplulukla eşit haklara sahip olmalarının sağlanması da çok düzeyli iş birlikleri gerektiren istihdam sorunlarından biridir (Eurocities, 2018, s. 4). Bu bağlamda Londra Belediyesi, İngiliz Hükümeti ile iş birliği yaparak Londra'da göçmenlerin istihdam piyasasında yaşadıkları dışlanma ve emek sömürüsü sonucu aldıkları düşük ücretlerin iyileştirilmesine yönelik projeler yürütmektedir. Londra Belediyesi, Birleşik Krallık Medya, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Londra Olimpiyatları Organizasyon Komitesi ve London Citizens iş birliğinde başlatılan maaş kampanyası ile şehirdeki fakirliğin azaltılması amaçlanarak entegrasyonun önündeki istihdam sorunları yerelde çözülmeye çalışılmıştır (Maytree Foundation, 2012, s. 39). Dönemin belediye başkanı Boris Johnson şehirdeki şirketleri iş birliğine davet ederek projeye liderlik etmiş, ulusal hükümetin belirlediği en az ücretten daha fazla olacak şekilde şehirde çalışan göçmenlerin ücret almaları sağlanmaya çalışılmıştır. Yıllar içerisinde proje kapsamında artan göçmen işçi sayısı yereldeki çok düzeyli iş birliğinin sağladığı başarıyı göstermektedir (Living Wage Foundation, 2021).

Belediyeler yerel ve ulusal aktörlerle olduğu kadar uluslararası kuruluşlarla kurdukları iş birlikleri ile mültecilerin entegrasyonuna hizmet etmektedir. Yerel yönetimler, entegrasyon politikalarında karşı karşıya kaldığı hukuki sınırlamalar, bütçe kısıtları ve personel yetersizliği gibi sorunların üstesinden gelmek amacıyla uluslararası sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğine yönelmektedir. Sultanbeyli Belediyesi, Mülteciler Derneği aracılığıyla United Work, International Labour Organization, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ve Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı iş birliğinde düzenlenen mesleki kurslarla ilçedeki istihdam sorunlarını azaltmayı hedeflemektedir. Ayrıca katılımcılara kurs süresince PTT aracılığıyla günlük ücretler verilmesini içeren çalışma, yerelde mültecilerin sorunlarına çözüm sunan iyi uygulamalara örnek oluşturmaktadır (Özçürümez ve İçduygu, 2020, s. 244). Yerelde ekonomik entegrasyonun sağlanmasına yönelik verilen mesleki kurslar, göçmenlerin iş bulmalarını kolaylaştırmakla beraber geldikleri ülkede eğitim düzeyi yüksek olan profesyoneller için çoğu zaman yeterli çözüm üretilememekte, sosyal sermayelerini kullanabilecekleri alan bulamayan göçmenlerin profesyonelliklerini kaybetme riski ortaya çıkmaktadır (Smyth ve Kum, 2010, s. 508). İlgili aktörlerle çok düzeyli yönetim çerçevesinde iş birliği ile geliştirilen uygulamalar, benzer sorunların aşılması için çok boyutlu, aktif ve entegrasyonun hedeflerine ulaştıran yöntemleri hizmet sağlayıcılara sunmaktadır.

SONUÇ

Son yıllarda zorunlu göç hareketlerinde yaşanan artış, mültecilere yönelik kalıcı çözümler arasında yerel entegrasyon politikaların önemini artırmıştır. Bu çalışmada yerel entegrasyon kavramsal olarak incelenmiş, literatürdeki tartışmalara yer verilmiştir. Yerel entegrasyon mültecilerin uluslararası koruma aradıkları ülkelerde temel hak ve hizmetlere erişebilmelerini, kendi kimlik, kültür ve değerlerini koruyarak topluma dahil olmalarını ve ev sahibi topluluk ile karşılıklı uyumunu ifade eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Devletler ve yerel yöneticiler tarafından uygulanan entegrasyon politikaları göçmenlerin temel hak ve hizmetlere erişerek hayatlarını idame ettirmelerini ve toplumun aktif bir üyesi olmalarını hedeflemektedir. Çalışma, entegrasyon politikalarını yapısal, sosyokültürel ve yasal-politik boyutlarıyla birlikte ele alarak yerel entegrasyon politikalarının eğitim, sağlık, istihdam, toplumsal uyum ve vatandaşlıktan oluşan çok boyutlu, kapsamlı ve uzun vadeli bir süreç gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Entegrasyon ulusal politikaların çalışma alanına girmekle birlikte mültecilerin şehirde yerel halkla mekân ve zaman ortaklığı kurması belediyeleri yeni sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Yerelde bir ihtiyaç haline gelen entegrasyon politikaları, yeni sorunlara çözüm üretme bağlamında entegrasyonun daha çok yerelde gerçekleştiğini göstermektedir. Nitekim son yıllarda yapılan çalışmalar ve bu çalışmada verilen iyi uygulama örnekleri uluslararası göçlerin yarattığı sorunların çözümüne yönelik entegrasyon politikalarının şehirlere kaydığını, entegrasyonun yerelleştiğini ve yerel yönetim birimlerinin bu süreçte etkili birer aktör haline geldiğini göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde uluslararası

göç yönetiminde yerel otoriteler süreci yöneten paydaşlar olarak kabul edilmekte ve şehirdeki sosyokültürel ihtiyaçlar, mesleki kazanım ve gündelik hayata yönelik entegrasyonu sağlayan faaliyetler belediyelerin görev alanına girmektedir. Özellikle 2011 Suriye İç Savaşı sonrasında Avrupa ülkelerine, Ürdün, Lübnan ve Türkiye'ye yaşanan yoğun mülteci hareketleri, belediyelerin entegrasyon alanında çalışmalar yürütmesine öncülük etmiştir.

Tek tip ve yukarıdan aşağıya doğru uygulanan ulusal entegrasyon politikalarına yeni alternatifler oluşturan yerel entegrasyon politikaları, göçmeni statüsünden bağımsız olarak değerlendirmekte ve şehrin ihtiyaçlarına uygun şekilde fayda sağlayan aşağıdan yukarı bir politika sürecini ortaya çıkarmaktadır. Fakat yerel entegrasyonun eğitim, sağlık, istihdam gibi farklı alanlarda kapsamlı çalışmalar gerektirmesi, belediyelerin kaynak ve yetkisel sınırlarını aşabilmesi ve şehre özel sorunlara çözüm üretebilmesi için belediyeler, yereldeki kamu, özel, gönüllü kuruluşlar, ulusal kurumlar ve uluslararası örgütlerle çok düzeyli iş birliğine ihtiyaç duymaktadır. Bununla beraber belediyelerin yaptığı iş birlikleri ile yerel entegrasyon politikalarının daha az maliyetle etkili bir yönetim imkânı sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda yerel ve ulusal aktörlerin politika sürecine dahil olması entegrasyon politikalarının yerel topluluk açısından kabul edilebilmesine de zemin hazırlamaktadır.

Nitekim çalışmada yer verilen iyi uygulama örneklerinde görüldüğü gibi, yerel, ulusal ve uluslararası paydaşlarla yürütülen eğitim, sağlık, istihdam ve toplumsal uyum alanlarında belediyelerin geliştirdikleri iş birlikleri mültecilere yönelik hizmetleri genişletebilmektedir. Yerel entegrasyon politikalarında yönetim sürecinde lider veya koordinasyon sağlayıcı rol üstlenen belediyelerin mahalli topluluğa yakın ve doğrudan iletişim halinde olması da entegrasyona olumlu katkı sağlamaktadır. Çalışma belediyelerin entegrasyon politikalarındaki yerelleşme ve çok düzeyli yönetim sayesinde ulusal hükümetlere göre daha pratik ve verimli çözümler sunabildikleri ortaya koymuştur. Nitekim mülteci ve sığınmacıların topluma katılımını, temel haklara erişimini ve hayatlarını sosyal yardımlar olmaksızın devam ettirmelerini sağlamaya yönelik iş birlikleri yerel entegrasyona olumlu katkılar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acuto, M. (2010). Global cities: gorillas in our midst. *Alternatives: Global, Local, Political*, 35(4):425-448.
- Ager, A. ve Strang, A. (2008). Understanding integration: a conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2):166-191. doi:10.1093/jrs/fen016
- Akar, S. ve Erdoğan, M.M. (2019). Syrian refugees in Turkey and integration problem aheads. *Journal of International Migration and Integration*, 20(3): 925-940. doi:10.1007/s12134-018-0639-0
- Alba, R. (1999). Immigration and the American realities of assimilation and multiculturalism. *Sociological Forum*, 14(1): 3-25.
- Amen, M., Toly, N., McCarney, P. ve Segbers, K. (2011). Introduction. Mark Amen, Noah Toly, Patricia McCarney ve Klaus Segbers (Eds). *Cities And Global Governance: New Sites For International Relations* içinde (s. 1-11). Londra, Birleşik Krallık: Ashgate.
- Bache, I. ve Flinders, M. (2004). Multi-Level Governance and British Politics. Ian Bache ve Matthew Flinders (Eds.). *Multi-Level Governance* içinde (s. 93-106). Oxford, İngiltere: Oxford University Press.
- Barın, H. (2019). *Türkiye'deki Suriyelilerin entegrasyonunda sivil toplum kuruluşlarının rolü: Ankara örneği* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Betts, A. (2017). *Zorunlu Göç ve Küresel Politika*. (S. M. Türkaslan, Çev.). Ankara: Hece Yayınları.
- Betts, A., A. Ali, ve Memişoğlu, F. (2017). Local politics and the Syrian refugee crisis: exploring responses in Turkey, Lebanon and Jordan. Refugee Studies Centre, University of Oxford. Erişim adresi: www.rsc.ox.ac.uk/files/files-1/local-politics-and-syrian-refugee-crisis_report-web.pdf
- Betts, A., Memişoğlu, F. ve Ali, A. (2020). What difference do mayors make? the role of municipal authorities in Turkey and Lebanon's response to Syrian Refugees. *Journal of Refugee Studies*. Çevrimiçi ön yayın. doi: 10.1093/jrs/feaa011
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (2016, Ekim 3). 71/1. New York declaration for refugees and migrants. New York. Erişim adresi <https://undocs.org/en/A/RES/71/1>
- Bosswick, W. ve Heckmann, F. (2006). Integration of migrants: contribution of local and regional authorities, European Forum For Migration Studies (EFMS) at the University Of Bamberg, Germany. Erişim adresi: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2006/social->

policies/integration-of-migrants-contribution-of-local-and-regional-authorities

- Boswell, C. (2003). *European migration in flux: changing patterns of inclusion and exclusion*. Londra, Birleşik Krallık: Blackwell Publishing.
- Callet-Ravat, L. ve Madore, M. (2016). The role of municipalities of Turkey and Lebanon in the Syrian migratory influx management, United Cities and Local Governments Middle East and West Asia Section. Erişim adresi: http://uclg-mew.org/uploads/file/a543e16140c0424a9a0b51afca15938a/Middle_Eastern_Urban_Forced_Migrants-urkey-Final-Version2.pdf
- Caponio, T. ve Borkert, M. (2010). *The local dimension of migration policymaking*. Amsterdam, Hollanda: Amsterdam Universtiy Press.
- Castles, S. (2010). Understanding global migration: a social transformation perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10): 1565-1586. doi:10.1080/1369183X.2010.489381
- Castles, S. ve Davidson, A. (2000). *Citizenship and migration: globalization and the politics of belonging*. Londra, Birleşik Krallık: Macmillan Press.
- Castles, S. ve J. Miller, M. (2008). *Göçler çağı modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. (Bülent U. Bal ve İbrahim Akbulut, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castles, S., Korac, M., Vasta, E. ve Vertovec, S. (2001). Integration: mapping the field. Centre for Migration and Policy Research and Refugee Studies Centre, University of Oxford web sitesinden erişildi: <https://forcedmigrationguide.pbworks.com/w/page/7447907/Integration%3A%20Mapping%20the%20Field>
- Commission of the European Communities. (2005, Eylül 1). A common agenda for integration framework for the integration of third-country nationals in the European Union. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0389:FIN:en:PDF>
- Crisp, J. (2004). The local integration and local settlement of refugees: a conceptual and historical analysis. New Issues In Refugee Research, working paper no 102. UNHCR. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/research/working/407d3b762/local-integration-local-settlement-refugees-conceptual-historical-analysis.html>
- Daoudov, M. (2015). Türkiye’de yabancıların uyumunda yerel yönetimlerin rolü rapor. Yakup Bulut (Ed.) *Uluslararası Göç Ve Mülteci Uyum Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü* içinde (s. 39-64). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

- Eliçin, Y. (2018). Refugee crisis and local responses: an assesment of local capacities to deal with migration influxes in İstanbul. *Crotian And Comparative Public Administration*, 18(1):73-99.
- Entzinger, H. ve Biezeveld, R. (2003). Benchmarking in immigrant integration. European Research Centre on Migration and Ethnic Relations(ERCOMER). Erasmus University, Rotterdam, Hollanda. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/e-library/documents/policies/legal-migration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf
- Erdoğan, M.M. (2020), “Securitization from society” and “social acceptance”: political party-based approaches in Turkey to Syrian refugees, *Uluslararası İlişkiler*, 17(68):73-92. doi:10.33458/uidergisi.883022
- Eurocities. (2018). Integrating cities toolkit: anti-discrimination strategies for the local job market. Erişim adresi: https://nws.eurocities.eu/MediaShell/media/2018_CitiesGroW_Toolkits-D-Calibri.pdf
- European Commission. (2011, Temmuz 20). European agenda for the integration of third-country nationals. Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0455:FIN:EN:PDF>
- European Commission. (2017). Urban agenda for the European Union. Action Plan- Partnership on inclusion of migrants and refugees. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/action_plan_inclusion_of_migrants_and_refugees.pdf
- European Commission. (2020, Kasım 24). Action plan on integration and inclusion 2021-2027. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/pdf/action_plan_on_integration_and_inclusion_2021-2027.pdf
- European Council of Refugee and Exiles [ECRE]. (2002, Aralık). Position on the integration of refugees in Europe. Erişim adresi: https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/07/ECRE-Position-on-the-Integration-of-Refugees-in-Europe_December-2002.pdf
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. (A.Zana Gündoğan ve Can Nacar ,Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Fakhoury, T. (2019). Multi-level governance and migration politics in the Arab World: the case of Syria’s displacement. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(8): 1310-1326. doi:10.1080/1369183X.2018.1441609

- Foner, N. ve Alba R. (2008). Immigrant religion in the U.S. and Western Europe: bridge or barrier to inclusion?, *International migration Review* 42(2): 360-392. doi: 10.1111/j.1747-7379.2008.00128.x
- Hamberger, A. (2009). Thematic articles-identity, integration and citizenship: immigrant integration: acculturation and social integration. *Journal of Identity and Migration Studies*, 3(2): 2-21.
- Hathaway, J. C. (2005). *The rights of refugees under international law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hocaoğlu Bahadır, N. (2018). Avrupa Birliği entegrasyon politikalarında dil boyutu. N. Aslı Şirin Öner ve Suna Gülfer Ihlamur-Öner (Eds.) *Uluslararası İlişkilerde Göç: Olgular, Aktörler ve Politikalar* içinde (s. 133-143). İstanbul: DER Yayınları.
- Hoekstra, M. S., Kohlbacher, J. ve Rauhut, D. (2018). Migration governance in three European cities: new local paradigms?. Thomas Lacroix ve Amandine Desille (Eds.). *International Migrations and Local Governance* içinde (s. 17-39). Palgrave Macmillan e-book: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-65996-1>
- Hooghe, L. ve Marks, G. (2001). *Multi-Level Governance And European Integration*. Oxford, Birleşik Krallık: Rowman & Littlefield Publishers.
- International Organization for Migration. World migration report 2020. Erişim adresi: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
- Karpat, K. (2010). *Osmanlı'dan günümüze etnik yapılanma ve göçler* (Bahar Tırnakçı, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- King, R. (2012). Theories and typologies of migration: an overview and a primer. Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations, 3(12). Malmö University.
- Kogan, I., Fong, E. ve Reitz, J.G. (2020). Religion and integration among immigrant and minority youth. *Journal of Ethnic And Migration Studies*, 46(17): 3543-3558. doi:10.1080/1369183X.2019.1620408
- Koikkalainen, S. (2021). Finland's Immigration policy: state objectives, local solutions. Jochen Franzke ve Jose M. Ruano de la Fuente (Eds.), *Local Integration od Migrants Policy* içinde (s. 53-71). Erişim adresi: <https://www.palgrave.com/gp/book/9783030509781>
- Kuhlman, T. (1991). The Economic integration of refugees in the developing countries: a research model. *Journal of Refugee Studies*, 4(1):1-20.
- Kurthen, H.ve Heisler, B.S. (2009). Immigrant integration: comparative evidence from the United States and Germany, *Ethnic And Racial Studies*, 32(1):139-170. doi:10.1080/01419870802298439

- Living Wage Foundation. Latest News. Erişim adresi: <https://www.livingwage.org.uk/news/201617-uk-living-wage-rate-has-been-announced> (20.04.2021).
- Marks, G. ve Hooghe, L. (2004). Contrasting visions of multi-level governance. Ian Bache ve Matthew Flinders (Eds.). *Multi-Level Governance: Interdisciplinary Perspectives* içinde (s. 15-30). Oxford, Birleşik Krallık: Oxford University Press.
- Maytree Forundation. (2012). Good ideas from successful cities: municipal leadership on immigrant integration. Erişim adresi: http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Municipal_Report_Main_Report2.pdf
- Memişoğlu, F. ve Yavçan, B. (2020). Beyond ideology- a comparative analysis of how local governance can expand national integration policy: the case of Syrian refugees in İstanbul. *Journal Of Ethnic And Migration Studies*. Çevrimiçi ön yayın. doi:10.1080/1369183X.2020.1819780
- Mulvey, G. (2010). When policy creates politics: the problematizing of immigration and the consequences for refugee integration in the UK. *Journal of Refugee Studies*, 23(4): 437-462. doi:10.1093/jrs/feq045
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). Working together for local integration of migrants and Refugees. Paris, Fransa: OECD Publishing. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264085350-en>
- Özçürümez, S. ve İçduygu, A. (2020). *Zorunlu göç deneyimi ve toplumsal bütünleşme: kavramlar, modeller ve uygulamalar ile Türkiye*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özservet Ç., Y. (2016). Uluslararası göç, yerel yönetimler ve toplumsal uyum. *İller ve Belediyeler Dergisi* (813): 48-55.
- Penninx, R. (2009). Decentralising integration policies: managing migration in cities, regions and localities. Policy Network Paper. Erişim adresi: [http://www.integratingcities2012.eu/documents/\(2009%20-%20Penninx\)%20Decentralising%20integration%20policies.pdf](http://www.integratingcities2012.eu/documents/(2009%20-%20Penninx)%20Decentralising%20integration%20policies.pdf)
- Portes, A. (2010). Migration and social change: some conceptual reflections. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10): 1537-1563. doi: 10.1080/1369183X.2010.489370
- Robinson, V. (1998). Defining and measuring successful refugee integration, Proceedings of ECRE International Conference on Integration of Refugees in Europe, Antwerp. Erişim adresi: http://repository.forcedmigration.org/show_metadata.jsp?pid=fmo:1889

- Roudometof, V. (2005). Transnationalism, cosmopolitanism and glocalization. *Current Sociology*, 53(1): 113-135.
- Rudiger, A. ve Spencer, S. (2003, Ocak). Social integration of migrants and ethnic minorities: policies to combat discrimination. The Economic and Social Aspects of Migration Conference, Brüksel, Belçika: The European Commission & OECD.
- Sirkeci, İ. ve Göktuna Yaylacı, F. (2019). Küresel hareketlilik çağında göç kuramları ve temel kavramlar. Filiz Göktuna Yaylacı (Ed.). *Kuramsal ve Uygulama Boyutları ile Türkiye’de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler* içinde (s. 15-39). Londra, Birleşik Krallık: Transnational Press London.
- Smyth, G. ve Kum, H. (2010). When they don’t use it they will lose it’: professionals, deprofessionalization and reprofessionalization: the case of refugee teachers in Scotland. *Journal of Refugee Studies*, 23(4): 503-522. doi:10.1093/jrs/feq041
- Spencer, S. (2020). Cities breaking the mould? municipal inclusion of irregular migrants in Europe. Sarah Spencer ve Anna Triandafyllidou (Eds.). *Migrants With Irregular Status In Europe: Evolving Conceptual And Policy Challenges* içinde (s.187-205). Cham, Almanya: Springer.
- Strang, A. ve Ager, A. (2010). Refugee integration: emerging trends and remaining agendas. *Journal of Refugee Studies*, 23(4):589-607. doi:10.1093/jrs/feq046
- The Refugee Convention. (1951). Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf> (23.04.2021)
- The World Bank. Urban Development. Erişim adresi: <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview#1> (25.03.2021).
- UNHCR. (2010). Solutions for refugees: the 10-point plan. The UN Refugee Agency. Erişim adresi: <http://www.unhcr.org/50a4c17f9.pdf>
- UNHCR. (2018). Global trends forced in 2018. The UN Refugee Agency. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/5d08d7ee7.pdf>
- UNHCR. (2018, Aralık). Global Compact on Refugees. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/5c658aed4.pdf>
- UNHCR. (2019): Global trends forced displacement in 2019. The UN Refugee Agency. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf>
- United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2003). Framework for durable solutions for refugees and persons of concern. The UN Refugee Agency. Erişim adresi:

<http://www.unhcr.org/partners/partners/3f1408764/framework-durable-solutions-refugees-persons-concern.html>

- Unutulmaz, O. K. (2018). Gündemdeki kavram: “göçmen entegrasyonu”-Avrupa’daki gelişimi ve Britanya örneği. Suna G. Ihlamur Öner ve N.Aslı Şirin Öner (Eds.) *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar* içinde (s. 107-135). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Valenta, M. ve Bunar, N. (2010). State assisted integration: refugee integration policies in Scandinavian welfare states: the Swedish and Norwegian experience. *Journal of Refugee Studies*, 23(4):464-483. doi:10.1093/jrs/feq028
- Vrečer, N. (2010). Living in limbo: integration of forced migrants from Bosnia and Herzegovina in Slovenia. *Journal of Refugee Studies*, 23(4): 484-502. doi:10.1093/jrs/feq042
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yönlü Y., K. (2018). *Göç sosyolojisi: Batı eksenli dünya düzeni ve Türkiye’ye gelen dış göç dinamiği*. İstanbul: Doğu Kitabevi.

